

САДЕЈСТВО У АРМИСКОЈ НАПАДНОЈ ОПЕРАЦИЈИ

Организација оперативног садејства у савременој нападној операцији армије, с обзиром на њен велики замах, обимност послова у припремном периоду, разноврсност борбене технике, итд. претставља сложен и напоран рад за команданта и штаб, тако да му се мора прилазити плански и методично.

Познато је да се у савременим условима нападна операција армије дели на више етапа,¹⁾ што зависи од низа фактора, у првом реду од задатка и борбене способности и спремности армије и јачине непријатеља. Пошто оперативно садејство у основи изискује знатан напор свих елемената борбеног поретка армије, у зависности од етапа операције, осврнућемо се укратко на садржину појединих етапа. Према пракси из Другог светског рата, нападне операције армије су се најчешће изводиле у три етапе, па ћемо зато у даљем излагању разматрати овај случај као најтипичнији.

Припремна етапа армиске нападне операције, као што је познато, обухвата: плански рад команде армије на припреми и доношењу одлуке (прикупљање података о непријатељу и земљишту, подношење предлога и доношење одлуке, планирање операције, контрола и помоћ и др.), као и извршење практичних радњи које произилазе из рада на припреми конкретне операције, а које јединице треба да изврше до почетка напада (извиђање, концентрација снага, организација командовања, претходна борбена дејства (ако су планирана), уређење полазних положаја за напад, материјално-техничка припрема трупа, увежбавање и морално-политичка припрема јединица). У овој етапи оперативно садејство би требало организовати према конкретним задацима појединих елемената борбеног поретка армије, условима борбене ситуације у којима се планира операција

¹⁾ Под етапом операције подразумевам борбену делатност армије у циљу извршења одређеног задатка, која се обавља у ограниченом временском периоду применом одговарајућег узастопног маневра и са одговарајућим груписањем снага и средстава армије. Према томе, етапу операције одређују углавном четири основна елемента: наредни задатак, одговарајући маневар, потребно груписање снага и средстава (нов борбени поредак) и замах тог дела операције (дубина, ширина, темпо и време трајања). Подела операције на етапе нужна је зато што се циљ операције не може постићи једним ударом већ се мора решавати један задатак за другим и непријатељ тући по деловима.

и зависно од тога који се елементи борбеног поретка армије морају ангажовати док траје припремна етапа операције.

Армија може да планира нападну операцију у условима непосредног борбеног додира са непријатељем или ван борбеног додира. Пошто је организација садејства у првом случају тежа и компликованија, то ћемо се у овом чланку на њој и задржати.

Ако постоји непосредан додир са непријатељем, командант армије мора да решава упоредо два основна проблема припреме операције: да организује садејство елемената борбеног поретка који су већ у борби са онима који ће се ангажовати кад отпочне напад и да усклађује рад јединица према пројектованом општем плану преласка у напад свих снага армије. Успешно прегруписавање армиских снага и смена појединих јединица у оваквим условима претстављају основни проблем о коме би требало водити рачуна при организацији садејства. А да би се корпуси (дивизије) — који су највећим делом снага већ ангажовани у одбранбеним дејствима — поставили на полазне положаје према одређеним правцима будућег напада, мора се мењати постојећи систем садејства и стварати нови. При томе се, у циљу груписања снага на правцу главног и помоћног удара, обично скидају снаге са појединих делова фронта и на њима остављају слабије снаге које се морају развући на ширем фронту. Зато за јединице које се скидају са фронта треба тачно предвидети дан и час смене и редослед њеног извршења и одредити које ће јединице примити одговорност за делове напуштеног положаја, да би на време и у пуној борбеној готовости могле да изврше њихово поседање. Овде је нарочито важно да се детаљно прецизирају правци кретања јединица које одлазе и оних које долазе (како не би дошло до застоја у покрету), да се благовремено обезбеде потребне снаге и ватрена средства која ће штитити смену јединица (ангажовање ААГ у целини или делимично, ПОЗ-ова и ПТР) и да се што боље организује садејство између пешадије и артиљерије, нарочито у случају кад командант армије намерава да предузме извесна дејства са ограниченим циљем како би непријатеља довео у заблуду у погледу намераваног дејства. Тада би артиљерија (и то већи део ААГ) имала задатак да својом масовном ватром осујети сваки евентуални покушај непријатеља да поремети извршење смене и прегруписавања; ПОЗ-ове и ПТР армије требало би још пре почетка смене и прегруписавања јединица поставити на осетљиве правце, док би армиска инжењерија, поред делимичног учешћа у извођењу оперативног маскирања (не запостављајући задатке које јој намећу одбранбена дејства), имала задатак да врши припреме за напад и да обезбеди што бржу прегрупацију и смену јединица армије.

Прорачун времена за привлачење нових јединица из рејона концентрације на полазне положаје за напад требало би тако подесити да се те јединице што краће задржавају у рејонима концентрације и на полазним положајима, а да се ипак солидно припреме за

напад. Зато би било корисно да командант армије, чим је створио основну замисао операције, оријентише све непосредно потчињене команданте о будућем задатку, да их у току покрета јединица упозна са детаљима плана операције, да тачно прецизира чиме ће и када бити ојачани, и да им постави задатке уколико би дошло до изненадне промене ситуације на фронту у току смене и прегрупписавања трупа. При томе не би требало изгубити из вида да ће непријатељ настојати да на сваки начин искористи тај критични период, са циљем да дејством авијације по рејонима концентрације и колонама које су у покрету према линији фронта поремети припреме армије за напад. Зато би требало у првом реду организовати садејство између трупа које су у покрету и средстава противавионске одбране.

Да би сопствена *ловачка авијација и противавионска средства* успешно извршили обезбеђење трупа за време њиховог покрета и оперативног развоја, требало би ваздухопловног команданта и команданта армиске противавионске групе (АПААГ) на време обавестити о времену, правцима и начину кретања (маршевање и превозење железницом, аутомобилима, итд.) сопствених трупа из рејона концентрације ка линији фронта и указати им на осетљиве објекте на правцу покрета трупа (мостови, теснаци и сл.) које треба обезбедити од дејства непријатељске авијације, као и на поједине осетљиве колоне за чије обезбеђење на маршу треба предвидети посебна пав средства.

Армиска инжењерија у овом периоду имала би задатак да изврши оперативно маскирање трупа на концентрациским просторијама и за време оперативног развоја, и да одвоји потребне снаге и средства за оправку мостова, путева и других објеката ако би их непријатељ порушио.

У *првој*, може се рећи најважнијој, етапи армиске нападне операције обично се извршава ближи задатак, тј. разбијање тактичког или првог ешелона непријатељске одбране, односно пробој првог и другог појаса, и стварају се услови за решење следећег оперативног задатка армије, тј. за претварање тактичког успеха у оперативни (увођењем у бој другог борбеног ешелона и покретне групе). У том циљу армија спречава спајање браничевих ближих оперативних резерви са његовим тактичким јединицама које изводе одбранбена дејства на првом, односно другом одбранбеном појасу, углавном помоћу авијације, брзих и оклопних јединица, ваздушнодесантних трупа, убачених и партизанских јединица (уколико постоје).

Због одлучујућег значаја ове етапе за успех нападне операције у целини, било би нужно не само да се најдетаљније планира садејство између првог и другог борбеног ешелона, између оба ова ешелона и ПГ, армиске артиљериске групе, ПТР, ПОЗ-ова и суседа, него и да се свим елементима борбеног поретка поставе конкретни задаци.

За први борбени ешелон армије, при организацији садејства између њега и другог борбеног ешелона, требало би предвидети: време и начин заузимања полазних положаја за напад; облике напада и начин пробоја тактичке дубине непријатељске одбране, као и начин заузимања важних објеката; начин обезбеђења заузетих линија и положаја, уколико ови треба да послуже као ослонац за одбијање евентуалних јачих противнапада и противудара непријатеља или као полазни положај за увођење у бој другог борбеног ешелона (ако се оно предвиђа у овој етапи или ако то ситуација буде наметнула); снаге за обезбеђење бокова који нису директно наслонени на борбени поредак суседне армије, као и начин обезбеђења; којим ће се средствима, на који начин и на коме правцу подржати увођење у бој другог борбеног ешелона, и које ће јединице тактички садејствовати са другим борбеним ешелоним приликом његовог увођења у бој.

За други борбени ешелон требало би предвидети: правац и начин покрета (да би се могао благовремено увести у борбу); облике дејства (зависно од тога да ли се његова употреба предвиђа за развијање успеха у једном одређеном правцу или за одбијање противудара непријатеља, и слично); начин обезбеђења крила и бокова за време продора у дубину непријатељске одбране од момента кад се буде одвојио од јединица првог ешелона; линију са које ће се увести у борбу и са којим јединицама првог борбеног ешелона треба да оствари тактичко садејство, ако ситуација буде захтевала да се други ешелон уводи у бој у циљу одбијања противудара непријатеља пре него што први борбени ешелон буде успео да пробије тактичку дубину непријатељске одбране.

При организацији садејства између првог борбеног ешелона и ПГ требало би одредити: правац, линију и начин увођења покретне групе (уколико се предвиђа њено увођење у овој етапи), као и начин, средства и време за које ће први борбени ешелон обезбедити њено увођење у борбу; на којим положајима треба да буду крила и бокови оних јединица првог борбеног ешелона на чијим се спојевима предвиђа увођење у бој ПГ-а; начин њиховог садејства у току даљег извођења операције, полазећи од принципа да ПГ мора имати пуну слободу маневра да би се могла што успешније ангажовати у одбијању противудара непријатељске пешадије, с тим што би у том случају јединице првог борбеног ешелона са пт средствима морале да приме на себе одбијање противудара непријатељских тенкова.

Садејство другог борбеног ешелона и ПГ требало би детаљно планирати само кад се предвиђа њихово једновремено увођење у борбу (што ће у савременим условима бити врло чест случај, јер се њихов основни задатак у нападној операцији састоји: у развијању успеха првог борбеног ешелона у дубини непријатељске одбране, односно у одржавању и повишењу темпа нападне операције и проширењу њеног замаха, као и у оперативном окружењу или одбијању противудара ближих и јаких непријатељских оперативних резерви). На-

равно, они могу добити и задатак да доврше пробој тактичке дубине одбране ако то није успео да изврши први борбени ешелон.

У том случају, у другом борбеном ешелону требало би прецизирати: линију и време увођења и правце дејства, као и отсек на коме ће ПГ проћи кроз борбени поредак јединица другог ешелона и које комуникације и за које време треба обезбедити за њено дејство ако се она уводи позади другог борбеног ешелона у циљу довршења пробоја тактичке дубине непријатељске одбране (јер би, у противном, могло доћи до нагомилавања јединица као веома рентабилног циља за непријатељску авијацију). При томе би требало тачно прорачунати време које је потребно тенковима да би савладали одређени простор, као и на најцелисходнији начин ускладити напрезање ова два веома важна елемента борбеног поретка армије. Ако би се прво уводила у пробој ПГ, а за њом други борбени ешелон, тада би требало предвидети: које ће снаге и средства другог борбеног ешелона и за које време обезбедити њено увођење у борбу, водећи рачуна да други борбени ешелон, који се креће одмах иза ње, не остане без подршке своје артиљерије. Нормално би било да ватрена средства другог ешелона, у првом реду артиљерија, потпомажу увођење ПГ само за време артприпреме и подршке јуриша — у границама свог ефикасног домета, не вршећи никакве покрете за ПГ. Даље би у другом борбеном ешелону и ПГ требало тачно прецизирати (по времену и простору) циљеве и објекте дејства за довршење пробоја тактичке дубине непријатељске одбране и облике маневра који ће се применити. Ако се за довршење пробоја тактичке дубине одбране уводи само други борбени ешелон, а ПГ се предвиђа за дејство у оперативној дубини, онда би другом борбеном ешелону требало одредити линију коју мора обезбедити за развој ПГ, као и правац њеног дејства, наравно, уколико би се она уводила у зони дејства другог борбеног ешелона.

Питања која се односе на *садејство ААГ са осталим елементима борбеног поретка* армије произилазе из задатака које она извршава у првој етапи армиске нападне операције. Поред прецизирања времена и начина изласка на ВП, трајања артприпреме и њене структуре и сл., требало би утврдити обавезе ААГ према осталим елементима борбеног поретка у току читаве ове етапе и правилно решити питање њеног премештања у складу са темпом наступања осталих елемената борбеног поретка како би се могла ангажовати у право време и на правом месту. Исто тако, јединице првог и другог ешелона и ПГ требало би тачно да знају своје обавезе у погледу обезбеђења брзог покрета и развијања ААГ на правцима њеног премештања, јер би се могло догодити да у најкритичнијем моменту (одбијање противудара непријатељских резерви и сл.) остану без њене подршке.

Армиској ПТР требало би одредити: правце дејства, линије развоја и начин изласка на њих у циљу одбијања противнапада (противудара) јаких тенковских снага браниоца, уколико би дошло до њиховог ангажовања у тактичкој дубини одбране (што ће у савре-

меним условима бити све чешћи случај). Пешадиске јединице првог и другог борбеног ешелона примиле би одговарајуће обавезе у погледу обезбеђења ПТР на одређеним линијама од евентуалних изненадних продора непријатељске пешадије који би могли да је изолују. Да би се ПТР могла на време ангажовати на појединим тенкоопасним правцима, који су од посебне важности за операцију у целини, требало би предвидети начин и наредне рејоне или линије на које ће се оне пребацивати.

За *армиски ПОЗ* требало би одредити: правце дејства, линије запречавања, време и начин покрета за борбеним поретком армије и готовост. ПОЗ-ови ће најчешће, нарочито кад армија дејствује на равничастом и маневарском земљишту, затварати засебне тенкоопасне правце и примати на себе главни терет борбе са непријатељским тенковима на том правцу. Али, ако ПОЗ дејствује заједно са ПТР, биће потребно да се тачно прецизира његов рад у односу на ПТР, нарочито да се тачно одреди ко ће се од њих први ангажовати у борби. Ако постоји потреба да се једновремено уводи у борбу и ПОЗ и ПТР, онда би за сваког од њих требало прецизирати којим ће се путевима кретати и који ће део тенкоопасног правца запречавати како би се без незгода могао дочекати и одбити удар непријатељских тенкова.

Основе за *садејство са суседима*, уколико армија дејствује у саставу фронта или групе армија, поставља претпостављени командант тако да команданту армије остаје само да ово садејство практично организује и да конкретизује своје обавезе у погледу оперативног садејства са суседима. При томе би пре организације садејства, по моме мишљењу, у првом реду требало предвидети: главне објекте или линије од оперативног значаја, за чије је заузимање потребно ускладити (по времену и простору) њихово дејство и одредити које ће јединице из борбеног поретка армије примити на себе ту обавезу у односу на суседе, а затим линије са којих се предвиђа развијање пробоја главних снага суседне армије и њихово ширење у циљу обухвата расечених непријатељских снага, као и линију са које ће бити уведена ПГ фронта (или групе армија) и правце њеног дејства.

Ако две суседне армије изводе концентрична дејства у циљу окружења већих групација непријатеља, онда организација њиховог оперативног садејства претставља врло сложен проблем: у почетку нападних дејстава организовало би се садејство на спојевима, које не би излазило из тактичких оквира, а затим би, према степену развоја нападних дејстава (обично после овлађивања тактичком дубином непријатељске одбране) долазило у први план оперативно садејство да би се обезбедило потребно скретање главних снага једне од тих армија у циљу сусрета са главним снагама суседне армије. Да би ово садејство дало позитивне резултате још у првој етапи операције, требало би предвидети: на којим ће правцима и према којим објектима дејствовати ПГ садејствујућих армија; која ће армија и на којим местима морати да пресече поједине путеве у циљу отсецања непри-

јатељских снага; која ће армија, на којим правцима и којим снагама одбијати противударе непријатељских оклопних снага и оперативних резерви; шта треба учинити у погледу оперативног садејства у завршним дејствима у циљу уништења окруженог непријатеља, и сл.

У другој етапи армиске нападне операције (уколико се планира у две етапе) обично се решава други узастопни, односно следећи задатак армије, који се већином поклапа са ближим задатком групе армија (фронта) ако се армија налази у њеном саставу.

У циљу извршења основног задатка ове етапе (разбијање ближих оперативних резерви, односно другог борбеног ешелона непријатеља), јединице армије треба да спрече сједињавање непријатељских ближих оперативних резерви са његовим тактичким ешелонима и да онемогуће непријатељу поновно успостављање нарушеног система одбране. Изгледа да се то може најбоље постићи маневром који би довео до окружења и уништења непријатељских резерви док још нису успеле да се споје са снагама својих тактичких ешелона, односно док се још налазе у покрету и развијају. За то је најпогоднија ПГ, јер она својим брзим продором може најпре да блокира и отсече непријатељску групацију која се повлачи, а затим да одбија противударе непријатељских резерви и да у садејству са другим и првим борбеним ешелонима армије учествује у уништавању окруженог непријатеља и развијању успеха у оперативну дубину. За спречавање приближавања дубљих оперативних резерви и њиховог спајања са тактичким ешелонима браниоца обично се ангажују авијација, брзе јединице, ваздушнодесантне трупе и партизанске јединице (уколико постоје).

Пошто армија за извршење задатка у овој етапи операције најчешће врши прегруписивање снага и ствара нови борбени поредак, примењује нов узастопни маневар, а понекад мења и правац главног удара, и, с обзиром да је прилично тешко унапред тачно предвидети ток развоја догађаја у другој етапи операције, јер он умногоме зависи од поступака непријатеља, његових намера и концепције за извођење одбране, то се и оперативно садејство у овој етапи не може планирати детаљно већ само у најгрубљим оквирима, с тим да се оно у току борбених дејстава допуњава и разрађује у духу развоја ситуације. Али, како основни задатак у овој етапи операције извршавају ПГ и други борбени ешелони, то у првом реду треба организовати њихово међусобно садејство и са осталим елементима борбеног поретка и родовима војске.

Садејство између појединих елемената борбеног поретка у овој етапи заснива се на одлуци команданта армије, у којој би требало предвидети: циљ дејства, време (темпо) операције, линије које треба достићи, односно објекте којима треба овладати, и редослед основних задатака свих елемената борбеног поретка, да би се на основу тога при организацији садејства прецизирале њихове обавезе и поступци.

За ПГ и други борбени ешелон требало би одредити: време увођења (само оријентирно и по данима); правце дејства; начин покрета ПГ (дању или ноћу и у колико колона) из очекујућег до полазног рејона; линије развоја и увођења у борбу (на сваком од могућих праваца употребе); путеве за покрет ПГ и другог борбеног ешелона до линије увођења (кад морају бити ослобођени и које ће их инжињерске јединице одржавати); које ће снаге других родова подржати њихово увођење и време трајања те подршке, као и снаге које ће пратити њихово дејство за време продирања у дубину непријатељске одбране (до које дубине и којим интензитетом); најцелисходнији облик маневра (обухват, обилазак, паралелно гоњење и сл.) и објекте (или линије) који претстављају крајњи циљ дејства и на којима се јединице имају утврдити и начин њихове одбране; рејоне у којима се предвиђа евентуално спуштање ваздушних десаната (јачина десанта и време спуштања); правце и рејоне у којима ће, евентуално, дејствовати партизанске снаге (ако постоје) у дубини непријатељске одбране и какве ће задатке оне извршавати (самостално или у садејству са ваздушним десантима). Посебно би требало прецизирати начин садејства са снагама суседне армије, уколико се предвиђа садејство ПГ и другог борбеног ешелона са њима у циљу оперативног окружења крупних непријатељских јединица, као и друга питања која искрсну у конкретној ситуацији.

За артиљерију би у првом реду требало прецизирати: које ће артиљериске јединице и коликим снагама обезбеђивати увођење ПГ и другог борбеног ешелона (најчешће цела ААГ или њен већи део, а може и КАГ оног корпуса, односно ДАГ оне дивизије, на чијем се правцу дејства уводе ПГ и други борбени ешелон); које непријатељске положаје на отсеку увођења ПГ и другог борбеног ешелона треба неутралисати (обраћајући нарочиту пажњу на положаје на боковима) и начин њиховог праћења артиљериском ватром (коришћењем оруђа до крајњег домета и придавањем артиљерије која ће их пратити).

За противавионско обезбеђење покретне групе и другог борбеног ешелона треба користити не само пав средства којима су ојачани него и она пав средства кроз чију зону дејства буду пролазили. Ово нарочито важи за ПГ чије је обезбеђење сопственим пав средствима, с обзиром на брзину њеног дејства, прилично отежано.

Јуришна авијација обично би имала задатак да неутралише заостале чворове непријатељске одбране на отсеку увођења у пробој ПГ и другог ешелона и да димним завесама штити њихове бокове од непријатељског осматрања и дејства (уколико би то било потребно), док би заједно са бомбардерском авијацијом неутралисала артиљериска оруђа, минобацаче и тенкове на овом отсеку (уколико те задатке не може да прими на себе артиљерија). Поред тога, требало би регулисати: начин употребе ловачке авијације за обезбеђење ПГ и другог борбеног ешелона од дејства непријатељске авијације; одредити снаге за тучење непријатељских резерви које подилазе из ду-

бине или снага које се повлаче испред ПГ, као и за спречавање непријатељског маневра и снабдевања (прецизирајући у које време и на којим комуникацијама); поставити задатке извиђања (објекте, правце и др.) за рачун ПГ и другог борбеног ешелона, као и задатке за дејство на важне циљеве на правцу дејства ПГ.

За *инжињерију* би требало прецизирати мере за обезбеђење сигурног увођења ПГ и другог борбеног ешелона и њиховог брзог наступања, као и помоћ при утврђивању појединих тачака, обезбеђењу крила и бокова, утврђивању заузетих линија и брзом савлађивању водених препрека (уколико постоје). Такође би требало одредити *инжињерске снаге* које ће оправљати поједине комуникације, вршити разминирање за потребе ПГ и обезбеђивати линију (односно просторију) са које се уводи ПГ (ради спречавања евентуалних непријатељских пт дејстава), као и јединице за ојачање ПГ за време њеног дејства у дубини непријатељске одбране и за евентуално савлађивање водених препрека.

Намена *ваздушнодесантних јединица* (којих савремена армија за време извођења нападне операције вероватно може имати у јачини од пука до дивизије, а некада и више, и које су по својој организациској структури, формацији и наоружању оспособљене и за самостална дејства свакако би била да у садејству са авијацијом, ПГ, партизанским јединицама и другим елементима борбеног поретка дејствују у дубокој позадини непријатеља. А да би оне могле испољити позитиван утицај на развој операције, при организацији садејства требало би прецизирати: време њиховог поласка на циљ, начин покрета и спуштање (падобранима или ваздушним транспортом, зависно од расположивих средстава и других услова); циљ дејства (поседање и чврсто држање одређених објеката у дубини непријатељске одбране или у предузимању маневра покретом према одређеним објектима); правце и путеве којима ће наступати ПГ армије или друге снаге у сусрет баченим десантима; начин дејства на непријатељске комуникације и позадину уопште, и која средства за то употребити; време до кога морају издржати у борби и поступак ако из било којих разлога не пристигну ПГ, брзе јединице или друге снаге армије на одређени циљ; да ли ће се и где ангажовати партизанске јединице за обезбеђење њиховог спуштања и каква ће бити подела задатака између њих и ваздушнодесантних јединица у погледу вршења диверзија и саботажа у дубини непријатељске одбране; начин збрињавања и евакуације рањеника (у већ постојеће базе партизанских јединица или ваздушним транспортом у своју позадину), и др.

За *партизанске јединице* (уколико постоје) требало би регулисати: каква ће дејства вршити, у које време, на који начин и на које објекте да би обезбедиле уредно спуштање и развијање ваздушнодесантних јединица или ометале покрет непријатељских резерви према фронту и спречавале уредно повлачење његових колона које гоне ПГ и други борбени ешелон; правце на којима ће оне очекивати

дејство ПГ и других снага армије; коме ће се и за које време потчинити и шта ће радити кад јединице армије овладају просторијом на којој оне дејствују.

У трећој етапи (а евентуално и следећим) армиске нападне операције обично се врши разбијање дубљих браниочевих оперативних (евентуално стратегиских) резерви и коначна ликвидација остатака главних снага непријатељске одбране. Пошто борбена дејства трупа у овој етапи имају врло покретан карактер (врши се прегрупација снага, ствара се нов борбени поредак и предузимају одговарајуће форме маневра), то се и организација оперативног садејства може планирати само оријентирно (тј. на истим принципима како је то изнето за другу етапу). Овде треба нагласити да се оперативно садејство баш у овој етапи операције (која претставља њен завршни чин) претвара у тактичко садејство свих елемената борбеног поретка армије. То проиилази из природе задатака које армија тада извршава, јер се они састоје у тактичком стезању, расецању и почесном уништењу окружених непријатељских јединица и делова.

Нуклеарно оружје ће свакако испољити одговарајући утицај и на тактичко-оперативне поступке трупа, па самим тим и на принципе за организацију садејства код јединица свих степена. Иако је још рано извлачити неке апсолутно сигурне закључке у погледу нових поступака у борбеним дејствима јединица, ипак се може указати на извесне проблеме у вези с тим.

Пре свега, нуклеарно оружје треба посматрати као једно у низу осталих борбених средстава, које ће моћи да дође до свог пуног изражаја само ако се буде употребило у садејству са осталим. По свему судећи, оно неће бити у стању да самостално реши све проблеме операције, јер су му могућности ипак сведене у одређене оквири, пошто смо, изгледа, још далеко од конструкција атомских пројектила за све врсте наоружања. Зато се може рећи да огромне ватрене могућности нуклеарног оружја неће умањити важност садејства између одговарајућих елемената борбеног поретка, већ је само могу повећати.

Према томе вероватно је да ће се и у новим условима армиска нападна операција планирати по етапама и у свакој етапи организovati садејство између елемената борбеног поретка. А с обзиром да ће и поједини елементи борбеног поретка задржати у основи исту физиономију, може се претпоставити да ће и принципи и основни проблеми које треба решавати остати углавном исти. Исто тако, ако код задатака армиске нападне операције и њених циљева не буде неких нарочитих промена, њих у суштини неће бити ни код задатака појединих елемената борбеног поретка армије између којих треба организовати садејство.

Но, с друге стране, можемо очекивати да ће нуклеарно оружје испољити јачи утицај на примену појединих принципа оперативног

садејства и садејства уопште, а нарочито на начине извршења појединих мера у процесу извођења борбених дејстава. На пример, савремена борбена средства, а у првом реду нуклеарно оружје, захтевају и стварање таквих јединица (у погледу организациске структуре и формациског састава) које ће моћи да воде много покретнији и динамичнији рат него досада. У овом циљу данас већ многе армије предузимају и практичне мере за стварање јединица које ће имати много већу покретљивост и бити способне за што еластичнији маневар, нарочито у нападној операцији.

Из овога произилази да се савремена армија мора ослободити свега онога што јој успорава покрет и маневар, и опремити тако да за најкраће време може савлађивати велика пространства, а да при том остане јака и компактна. Иако у њој морају доминирати мото-механизована средства, ипак не треба губити из вида чињеницу да се моторна возила не могу кретати на сваком земљишту и да проблем покретљивости треба решавати и на друге начине и другим средствима.

Замах савремене нападне операције биће свакако много већи, јер ће нуклеарно оружје омогућити обухватање циљева на великим дубинама, и то у свим фазама нападне операције. Тако, ако је просечна дубина нападне операције у Другом светском рату износила око 120 км, у будуће треба рачунати да ће њен домет прелазити и 200 км.

Свакако ће и задаци појединих етапа операције бити дубљи, а вероватна је и претпоставка да ће се и број етапа (због веће дубине операције) морати повећати. Треба очекивати да ће у процесу извођења операције, нарочито у оперативној дубини, бити потребно чешће прегруписавати снаге и примењивати разне форме маневра, што ће се морати одразити и на садејство. Тако, поред основног планирања у припремној етапи, нови услови ће захтевати од команданта и његовог штаба да многа питања садејства решавају у току извођења операције, и то много брже него досада. То ће изазвати и потребу да се са досадашњег мање-више централизованог планирања нападне операције пређе на већу децентрализацију и на остављање веће самоиницијативе потчињеним командантима, наравно, у оквиру јасно постављених задатака од команданта армије. Ово ће, поред осталог, бити потребно и због тога што ће могућност употребе нуклеарног оружја од стране браниоца присиљавати нападача да често мења своје планове. Ако овоме додамо много већу брзину развоја операције, затим изненадне промене у ситуацијама, повећана отстојања и растојања између појединих елемената борбеног поретка и сл., доћи ћемо до закључка да ће у условима употребе нуклеарног оружја и командовање бити знатно сложеније.

Да би се обезбедила тајност и постигло оперативно изненађење непријатеља, а самим тим умањила и могућност атомског дејства непријатеља по борбеном поретку армије, операције ће се у највећем

броју случајева изводити ноћу. Међутим, извођење нападне операције у таквим условима поставља организацији садејства нове проблеме. Командант армије, као главни организатор операције, а самим тим и садејства у оперативним оквирима, мораће да посвети много већу пажњу усклађивању дејстава појединих елемената борбеног поретка, а у првом реду између тенкова и пешадије. С обзиром на то да ће се и тенкови морати да уводе у борбу у току ноћи и да ће се ПГ пре увођења налазити на много већој дубини него што је то раније био случај, изгледа да ће најосетљивије питање претстављати правилна организација садејства између борбених ешелона и ПГ. При томе ће се посебна пажња, поред осталог, морати посветити рашчишћавању и борбеном обезбеђењу правца на коме се предвиђа увођење ПГ, а то ће, свакако, бити врло важна обавеза јединица првог и другог борбеног ешелона. Поред овог, у новим условима у армиској нападној операцији још више ће него досада доћи до изражаја употреба ваздушнодесантних трупа и несумњиво ће се повећати улога ваздухопловства у току целе операције, тако да ће се о свим овим чиниоцима, као и другим променама у тактичким начелима и борбеним поступцима, које ће изазвати употреба нуклеарног оружја, убудуће морати водити рачуна, јер ће они несумњиво испољити свој утицај и на метод рада команданта армије и његовог штаба при организацији садејства.